

Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Examination of School Administrators Opinions on Values Education

Nilgün UZUN^{1a}

^a Okul Öncesi Öğretmeni, Beşikdüzü Şehit Öğretmen Gürhan Yardım İlkokulu, Trabzon, Türkiye

ORCID: 0009-0007-9683-9300

nilgun_uzun23@trabzon.edu.tr

Sinan UZUN^b

^b Okul Müdürü, Vakıfkebir Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, Trabzon, Türkiye

ORCID: 0009-0005-1670-8075

sinanuzunster@gmail.com

Eşref NURAL^c

^c Dr. Öğretim Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Trabzon, Türkiye

ORCID:0000-0003-0100-8162

esrefnural@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: 1.Değerler Eğitimi, 2.Eğitim Yönetimi 3.Okul, 4.Öğrenci,	Öz Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini incelemektir. Yürütülen çalışma, okul yöneticilerinin değerler eğitimi hakkındaki deneyim ve algılarını anlamayı hedeflemiştir. Bu sebeple, araştırmada fenomenolojik tasarım yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, veriler Trabzon ilinde görev yapan 20 okul yöneticisinden yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Trabzon ili sınırları içindeki belirli ilçelerde görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Elde edilen veriler, kavram ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Verilerin yorumlanmasında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, okul yöneticilerine yön veren değerlerden ikisinin doğruluk ve adalet olduğu; sahip oldukları değerlerin daha fazlasının öğrencilerinde bulunması için çaba gösterdikleri ve okul yöneticilerinin değerler eğitimi hususunda yeteri yeterli farkındalığa sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, okul yöneticilerinin kurumlarında farklı şekillerde değerler eğitimi faaliyetleri yürüttükleri; değerler eğitiminin öğrencilere akademik başarı, sorumluluk, saygı, hoşgörü kazandırdığı; okulun ve yöneticilerin değerler eğitiminde rol model oldukları; okul içerisinde kazandırılan değerlerin toplumun refah ve huzuru için vazgeçilmez bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır.
Keywords: 1 Values Education, 2.Education Management 3. School, 4. Student,	Abstract The aim of this research is to examine the perspectives of school administrators on values education. The study seeks to understand school administrators' experiences and perceptions regarding values education. For this purpose, a phenomenological design approach was used in the research. In this study, which employs qualitative research methods, data were collected from 20 school administrators working in the province of Trabzon through a semi-structured and non-directive interview technique. The study group

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author

	consists of school administrators working in specific districts within the borders of Trabzon province during the second semester of the 2023-2024 academic year. The data obtained were analyzed using concept and content analysis. In the interpretation of the data, the content analysis technique was utilized. The results of the research indicate that two of the core values guiding school administrators are truthfulness and justice; it was observed that they strive to instill these values more deeply within their students and possess sufficient awareness regarding values education. Furthermore, it was found that school administrators carry out values education activities in various forms within their institutions; that values education instills academic success, responsibility, respect, and tolerance in students; that the school and administrators serve as role models in values education; and that the values instilled within the school are essential for the welfare and peace of society.
Geliş Tarihi: 05.09.2024	Atıf: Uzun, N., Uzun, S., ve Nural, E. (2024). Okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. <i>Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i> , 4(2), 50-73. https://doi.org/10.60107/maunef.1544073
Kabul Tarihi: 10.11.2024	Citation: Uzun, N., Uzun, S., & Nural, E. (2024). Examination of school administrator opinions on values education. <i>MAUN Journal of Education</i> , 4(2), 50-73. https://doi.org/10.60107/maunef.1544073
Yayın Tarihi: 30.12.2024	

Giriş

Özgüven (1994, akt. Dilmaç, 2012)'e göre, değerler konusu, kavramsal olarak çok incelenen bir konu olmasına rağmen, değer kavramının açıklığa kavuşturulabildiğini söylemek güçtür. Alanda çalışma yapan davranış bilimciler ve sosyal psikologlar, değerlerin bireysel tutum ve davranışlara ait bilişsel süreçlerden etkilendiğini ve değerlerin toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşim içinde olduğunu kabul etmektedir. Toplumla etkileşim içerisinde olan değerler, bireylerin her davranışını dolaylı ya da dolaysız olarak etkilemektedir.

Değer ve değerler eğitimi kavramlarına ilişkin literatürde çeşitli tanımlara yer verilmektedir. Güngör (1996, akt. Dilmaç, 2012)'e göre; değer, bir şeyin arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu hakkındaki inançtır. Güngör (1993, akt. Dilmaç, 2012)'e göre; değer, bireyin inançları olarak değerlendirildiğinde bireyin yaşamındaki belli bir bölümü ile ilgili akıl yürütmesi ve mevcut duygusu ile bilgilerinin bir araya getirip bir bileşim oluşturmasıdır. Değerler, bireylerin inançlarına göre daha baskındırlar ve değerler birden fazla unsuru içerisinde barındırıyor olması sebebiyle inançlara göre daha yukarıda yer alan bir zihin organizasyonudur. Değer kavramının birçok özelliği vardır. Bu özelliklere bakacak olursak, Gökçe (1994, akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2020) değerlerin genel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Değerler sosyal ve kültürel hayat içinde bireylerin kabul edilebilir arzu ve isteklerinin başlangıç noktası olarak görev yapar.
- Değerler bulunduğu kültür içinde şekillenirler ve kültürden etkilenirler.
- Değerler insanlarla özdeşleşirler. Sosyalleşme sürecinde öğrenilir ve uygulanırlar.
- Değerler kişinin kişilik yapısı üzerinde etkilidirler.
- Değerler bireyin hem duygusal hem de zihinsel yanının yansımasıdır.

Değerlerin bir araya getirilip, sistematik bir şekilde bireylere aktarılmasını sağlayan

ana unsur değerler eğitimidir. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan tanımlar ve önemiyle ilgili görüşler için şunlar söylenebilir:

Kuçuradi'ye göre (1994, akt. Ulusoy & Dilmaç, 2012) değerler eğitimi, insanı insan yapan özellikleri, canlılar içerisinde insanı değerli kılan ve insanı diğer canlılardan ayıran özellikleri, daha geniş ifadeyle insana özgü bütün insansal etkinlikleri amaçlarına uygun bir şekilde gerçekleştirebilecek duruma hazır hale gelmelerine yardımcı olmaktır. Başka bir deyişle, değerler eğitimi, kişilerin doğruyu bilmelerine, doğruyu düşünmelerine, doğru davranışlar içinde olduğunu fark etmelerine yardımcı olmaktır. Bireyler değer kavramıyla ilk önce aile ortamında karşılaşır. Sonrasında değer kazanımının devam ettiği ilk ortam okul ortamıdır. Okullar değerler eğitiminin öğrenme ve uygulama basamağında görev alırlar. Okul programları çerçevesinde kültür aktarımının gerçekleşmesini sağlarlar. Okulların değerler eğitimi konusundaki rollerini şu şekilde sırlamak mümkündür;

1. Kültür aktarımında okul programı içerisinde açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerlerin öğretilmesi

2. Öğrencilere toplumu düzenleyen yazılı ve yazılı olmayan kuralların öğretilmesi, öğrencinin ahlaki gelişimine katkı sağlanması

3. Öğrencinin karakter gelişiminin ve benlik algısının olumlu yönde geliştirilmesi özetle toplumun refah içerisinde yaşamasını sağlayacak değerlerin aktarılmasıdır (Yazar vd., 2017:21).

Değerler eğitimi sürecinde bireylerin topluma ve kendilerine yararlı olacak değerleri psikolojik, bilişsel ve sosyal olarak, gelişmelerine uygun bir şekilde edinmeleri amaçlanır. Değerlerin kazandırılması değerler eğitimi uygulamalarının düzenli ve organize edilmiş bir şekilde planlanması ile mümkündür. Toplumun mutlu ve refah içerisinde olmasını sağlayan ve bireyin kişilik gelişiminin sosyalleşmesine katkı sağlayan değerler eğitimi bireyi ve toplumu kötü olan her değerden kurtarmak bunun yerine bireyi iyi ahlakla donatıp iyi olan değerlerin yayılmasını sağlama amacı güder. Bu sebeple okula devam eden bireylere ahlaki olan ve ahlaki olmayan özellikler hakkında doğru bilgiler vermenin sağlam ahlaki davranışlar edindirmenin önemi büyüktür. Bireyler okul içerisinde almış oldukları değerler eğitimi ile iyi yön ve eğilimlerini geliştirirken, kötü yön ve eğilimlerine teslim olmamayı denerler , böylece karakterleri olumlu yönde geliştirirler (Aydın ve Akyol Güler, 2020).

Bireyin karakteristik özelliklerindeki olumlu veya olumsuz değişim bireyin davranışlarına yansır. Değerler eğitimine önem vermeyen ve olumlu değerlerden uzak yetişmiş toplumlarda sosyal problemler, şiddet ve ahlaki çöküntü görülmektedir. Son yıllarda artan şiddet olayları, kadın cinayetleri, adi suçların artması, iş ahlakında düşüş, değerler eğitimi uygulamaları eksikliğinden kaynaklanan yansımalarıdır. Bu durum, bireylerin ilk sosyalleştiği yer olan okuldaki değerler eğitimi çalışmalarının önemini göz önüne sermektedir (Aydın ve Akyol Güler, 2020). Bireylerin toplum içerisinde mutlu ve huzurlu bir ortamda yaşayabilmeleri toplumun düzenine katkı sağlayacak değerlerin kazanılmasına bağlıdır. Bu değerlerin kazandırılması için aktif okul içi etkinliklere ve bu

etkinlikleri organize edecek, okul içinde öğretmen, öğrenci ve çalışana rehberlik edebilecek okul yöneticilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Okulun eğitsel ve dönüşümsel lideri olarak görev yapan okul yöneticisi, değerler eğitimi programının uygulanmasında karar veren ve bu programın nasıl uygulanması gerektiğine yönelik bir eylem planı hazırlayan kişidir. Okul yöneticisi davranışlarıyla öğretmenlerine ve öğrencilerine hem örnek olan, hem de öğretmen ve öğrencilerine rehberlik yapan kişidir DeRoche ve Williams (2001, akt. Okudan, 2010).

Okul yöneticilerinin, okul içi değerler eğitimi programlarının oluşturulmasında ve uygulanmasında öğretmenlerine örnek olma, öğretmenlerini koordine etme, öğrencilerini motive etme, öğrenci velilerini bilinçlendirme, toplumla değerlerin kucaklaşmasında aracı olma ve toplumun dikkatini bu yöne çekme konularında önemli sorumlulukları vardır.

Okullarda yapılan değerler eğitiminin etkinliğinin artırılabilmesi ve toplum içerisindeki değerlerin eksik aktarımından kaynaklanan sorunların önüne geçilebilmesi için okul yöneticileri kritik bir konumda görev yapmaktadır. Bu sebeple okul yöneticilerinin değerler eğitime ilişkin görüşlerini tespit etmek, yöneticisi oldukları okul içindeki değerler eğitimi çalışmalarına katkıları ve bu katkıların bireylere ve topluma olan yansımalarını ortaya koyacağından okul yöneticilerinin değerler eğitime ilişkin görüşleri önem taşımaktadır. Alanda değerler ve değerler eğitime ilişkin çok sayıda bilimsel çalışma olmasına rağmen toplumun şekillenmesinde ilk adımların atıldığı okulun, lideri konumunda olan okul yöneticilerinin değerler eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesine yönelik çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Eğitim yöneticilerinin değerler eğitime ilişkin görüşlerinin derinlemesine analiz edilmesi, değerler eğitimi uygulamalarının daha etkili yürütülmesi, "bir okulun müdürü kadar okul olabileceği" düşüncesiyle okul içi değerler eğitimi çalışmalarının yürütülmesi ve bireylere değerlerin aktarımında kilit rol oynayan kişinin okul yöneticisi olması bakımından çok önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu kapsamda, bu çalışma okul yöneticilerinin değerler eğitimi konusundaki görüşlerini, tutumlarını ve deneyimlerini incelemeyi; ayrıca değerler eğitimi uygulamalarının okullardaki etkisini değerlendirmeyi hedeflemekte ve aşağıdaki sorulara cevap bulmaya çalışmaktadır:

1. Okul yöneticilerinin yaşamlarına yön veren değerler nelerdir?
2. Okul yöneticileri, değerler eğitime dair hangi farkındalıklara sahiptir?
3. Okul yöneticilerinin, öğrencilerde bulunmasını istediği değerler nelerdir?
4. Okul yöneticilerinin, değerlerin kazandırılmasında okulların rolüne ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Okul yöneticilerinin, okullarda kazandırılan değerler eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir

6. Okul yöneticilerinin, değerler eğitiminin akademik başarıya etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?

7. Okullarda yapılan değer eğitiminin, öğrencilerin okul dışı yaşantılarındaki etkilerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

Bu çalışmanın sonucunda, okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri belirlenmiş, okul yöneticilerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri ve deneyimlerinin, değerlerin okul yoluyla aktarılması üzerindeki etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılarak; bu konu ile ilgili çalışma yapacak olan araştırmacılara ve okul yöneticilerine yardımcı olup konuyla ilgilenen araştırmacılara ışık tutmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın amacına ulaşmak için kullanılan yöntemsel yaklaşımlar ve süreçler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla izlenen yöntem ve teknikler açıklanmış; uygulanan yöntem, veri toplama süreci, araştırma tasarımı, veri toplama araçları, örneklem seçimi ve analiz yöntemleri ele alınmıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma tekniklerinin ön plana çıkan özellikleri arasında doğal ortama duyarlılık, araştırmacının katılımcı rolünü artırması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ifade edilmesini kolaylaştırması, esnek bir araştırma deseni sunması ve parçadan bütüne ulaşmayı sağlayan bir analize sahip olması yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırma, katılımcıların deneyim ve algılarını anlamaya yönelik bir yaklaşımı benimsediğinden, okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda fenomenolojik araştırma yöntemi tercih edilmiş olup, verilerin toplanmasında derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. "Derinlemesine görüşme, katılımcının belirli bir konuya dair duygu, düşünce ve deneyimlerini kendi ifadeleriyle özgürce açıklamasına olanak sağlayan, yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış sorular kullanılarak yapılan nitel bir veri toplama yöntemidir. Bu teknik, araştırmacının katılımcının bakış açısını detaylı biçimde anlamasını ve deneyimlerin ardındaki anlamları keşfetmesini sağlar" (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 150).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Türkiye'de görev yapan okul yöneticileri, örneklemini maksimum çeşitlilik örneklem seçimi tekniği ile seçilmiş Trabzon ili Vakfıkebir ilçesinde görev yapan 11 okul yöneticisi, Beşikdüzü ilçesinde görev yapan 3 okul yöneticisi, Şalpaazarı İlçesinde görev yapan 3 okul yöneticisi Ortahisar ilçesinde görev yapan 2 okul yöneticisi ve Tonya ilçesinde görev yapan 1 okul yöneticisi olmak üzere toplam 20 okul yöneticisi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplama Aracı

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulundan (04.06.2024/E-81614018-050.04-2400026627) Etik kurul İzni ve Milli Eğitim Müdürlüğünden (E-82438636-605.99-100040508) veri toplamak için izin alınmıştır. Bilgi toplama aracının hazırlanmasında araştırma konusu ile ilgili yayınlanmış makaleler ve kitaplar incelenmiş, literatür taraması yapılmıştır. Okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla, içerisinde demografik bilgiler ve yarı yapılandırılmış soruların yer aldığı görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında proje danışmanının görüşleri alınmış, konuyla ilgili daha önce yapılmış bilimsel araştırmaların veri toplama araçları incelenmiş ve veri toplama aracının hazırlanması hususunda uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bilgi toplama aracı iki bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde isimsiz bir şekilde demografik bilgiler, ikinci bölümde yarı yapılandırılmış açık uçlu 7 soru bulunmaktadır. Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu 20 okul yöneticisine uygulanmıştır. Katılımcıların araştırmaya katılmaları için gönüllü olmalarına dikkat edilmiştir. Her bir katılımcı ile bir ders saatini geçmeyecek şekilde görüşülmüş, katılımcılara ait kaydedilmiş veriler elektronik hale çevrilerek değerlendirilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşturulan görüşme formunun hazırlanmasında Eğitim Bilimleri alanında çalışmalar yürüten ve nitel araştırmalar hususunda akademik eğitim veren Doçent unvanına sahip bir uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada, verilerin analizi ve yorumlanması bölümünde okul yöneticilerinin görüşlerinden bire bir alıntılar yapılarak araştırmanın niteliği artırılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin yorumlanmasında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizle özetlenmiş ve yorumlanan veriler, içerik analiziyle derinlemesine bir işlemde geçirilerek birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirip okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenip yorumlanmıştır.

Okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin yer aldığı görüşme formlarındaki sorulara verdikleri cevaplar, araştırmanın amaçları doğrultusunda analiz edilerek tablolar şeklinde sunulmuştur. Alt problemlerin veriliş sırasına göre veriler bulguya dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 1. Okul Yöneticilerine Yön Veren Değerlere İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Yöneticilerinin Görüşleri	Kodlar	n	%
Adalet	Y2, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y10, Y11, Y12, Y15, Y17, Y16, Y20	13	65
Doğruluk	Y2, Y5, Y7, Y10, Y13, Y14, Y15, Y17, Y19	9	45
Saygı	Y3, Y5, Y7, Y10, Y11, Y13, Y15, Y19	8	40
Sorumluluk	Y7, Y8, Y11, Y12, Y15, Y19	6	30
Sevgi	Y4, Y5, Y7, Y10, Y12, Y13	6	30
Merhamet	Y3, Y4, Y7, Y13, Y15	5	25
Hoşgörü	Y7, Y8, Y17, Y18	4	20
Empati	Y3, Y6, Y17	3	15
Çalışkanlık	Y2, Y8, Y10	3	15
Ahlak	Y10, Y11, Y16	3	15
İnanç	Y2, Y5	2	10
Özveri	Y1, Y7	2	10
Liyakat	Y9, Y17	2	10
Sadakat	Y13, Y17	2	10
İletişim	Y1	1	5
İstişare	Y3	1	5
Yardımlaşma	Y3	1	5
Aidiyet	Y17	1	5
Adanmışlık	Y17	1	5
Meşveret	Y17	1	5
Okumak	Y18	1	5

Tablo1 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri kendilerine yön veren değerlere ilişkin görüşlerini yirmi bir başlık altında belirtmektedirler. Katılımcıların “adalet, doğruluk, saygı, sorumluluk, sevgi, merhamet, hoşgörü, empati, çalışkanlık, ahlak, inanç, özveri, liyakat, sadakat, iletişim, istişare, yardımlaşma, aidiyet, adanmışlık, meşveret, okumak ” ifadelerini ortaya çıktığı görülmektedir.

Okul yöneticilerinin 13’ü (%65) yaşamına yön veren başlıca değer olarak “adalet”i göstermişlerdir. Okul yöneticilerine yön veren değer olarak ikinci önemli değer 9 (%45) kişi ile “doğruluk”tur. Onu takip eden üçüncü değer ise 8 (%40) kişi ile “saygı”dır. Dördüncü değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 6 (%30) kişi ile “sorumluluk” ve “sevgi”dir. Beşinci değer 5 (%25) kişi ile “merhamet”tir. Altıncı değer 4 (%20) kişi ile “hoşgörü”dür. Yedinci değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 3’er (%15) kişi ile “empati”, “çalışkanlık” ve “ahlaktır.” Sekizinci değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 2’şer (%10)

kişi ile “inanç”, “özveri”, “liyakat”ve “sadakat”tir. Dokuzuncu değer 1'er (%5) kişi ile “iletişim”, “istişare”, “yardımlaşma”, “aidiyet”, “adanmışlık”, “meşveret” ve “okumak”tır.

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y2 “Hayatta her işin başında doğru düşünmek, doğru işler yapmak gerektiğine inanırım.”

Y7 “İnsanlardaki en güçlü duygu adalet duygusudur. Sarsıldığında İnsanlar kendilerini yaptıkları işte anlamlı görmezler. Kendilerini ötekileştirilmiş hissederler.”

Y8 “Hayatta en önemli şey adil olmaktır. Adil, adaletli olmayan insanların diğer değerlere sahip olmasının bir anlamı yoktur.”

Y10 “Ahlak, toplumsal açıdan olması zorunludur, insanidir, adalet canlı cansız tüm varlık için gereklidir, yoksa sistem çöker.”

Y12 “Adaletli olunmasını bekliyorsam, benim de aynı şekilde adaletli olmam gerekir.”

Y17 “Allah’a (c.c.), aileye, vatana, millete ve ümmete sadakat vazgeçilmez ilkelerimdir.”

Y20 “Etik değerlerin iş yaşamında çok önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum. Adalet değeri ise hem iş hem de aile hayatında olmazsa olmaz değerlerimizdir.”

Okul yöneticilerinin kendilerine yön veren değerlere ilişkin görüşleri incelendiğinde, adalet en önemli değer olarak karşımıza çıkmaktadır. %65'lik oranla katılımcıların çoğunluğu adaletin yaşamlarını yön veren temel değer olduğunu belirtmektedir. Ardından, %45'lik bir oranla doğruluk ve %40'lık bir oranla saygı gelmektedir. Bu üç değer, toplam katılımcıların büyük çoğunluğunun yaşamlarını yönlendiren ana değerler olarak öne çıkmaktadır.

Okul yöneticilerinin cümlelerinden de anlaşılacağı üzere, adalet duygusu, kişilerin iç dünyasında ve toplumsal ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, Y7'nin ifadesinde görüldüğü gibi, adalet duygusunun sarsılması, insanların kendilerini anlamsız hissetmelerine ve ötekileştirilmiş hissetmelerine neden olabilir. Y8 ve Y10'un ifadeleri de adaletin toplum ve birey için kritik bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, Y2 ve Y20'nin ifadelerinden de görüldüğü üzere, adalet sadece kişisel ilişkilerde değil, iş yaşamında da temel bir etik değer olarak kabul edilmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Tanımına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Değerler Eğitimine İlişkin Görüşler	Kodlar	n	%
Değerlerin eğitimle verilmesidir	Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19	18	90
İnsan davranışlarıdır	Y7, Y8, Y10, Y11, Y17, Y20	6	30
Ahlak kurallarıdır	Y12, Y14, Y16	3	15
Kültür ve İnançlardır	Y5, Y10, Y20	3	15
Toplumsal normların aktarımıdır	Y15, Y17	2	10
Toplumsal sorumluluktur	Y9, Y19	2	10

Tablo 2'deki değerler eğitimi tanımına ilişkin görüşler incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticilerinin farklı bakış açılarıyla değerler eğitimi tanımladıkları görülmektedir. Yöneticiler, değerler eğitimi "değerlerin eğitimle verilmesidir", "insan davranışlarıdır", "ahlak kurallarıdır", "kültür ve inançlardır", "toplumsal normlar aktarımıdır" ve "toplumsal sorumluluktur" gibi başlıklar altında değerlendirmişlerdir.

Okul yöneticilerinin 18'i (%65) değerler eğitimi, değerlerin eğitimle verilmesi şeklinde tanımlamıştır. Bu görüş araştırmadaki en yaygın kabul gören görüş olarak birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise değerler eğitimi "insan davranışlarıdır" şeklinde tanımlanmıştır; bu görüşü 6 yönetici (%30) tarafından kullanılmıştır. Üçüncü sırada değerler eğitimi "ahlak kuralları", "kültür ve inançlardır" şeklinde cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 3 yönetici (%15) tarafından tanımlanmıştır. Bu durum iki görüşün benzer oranda kabul gördüğünü göstermektedir. 4. Sırada değerler eğitimi cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 2 yönetici (%10) tarafından "toplumsal normların aktarımıdır" ve "toplumsal sorumluluktur" şeklinde tanımlanmıştır. Bu iki tanım, en az kabul tanımlar olmuştur.

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y1 "Değerler eğitimi, eğitim kurumlarında verilen eğitimin anlamlı ve değerli olabilmesi için insanlara yüklenen sorumluluktur."

Y2 "Değerler eğitimi, bana göre toplumda aslında eskiden var olan ancak günümüzde yeni nesillerde unutulmuş değerlerin hatırlatılması için yapılan çalışmalardır."

Y6 "Değerler eğitimi, çocuğun evinde başlayarak ölene kadar olan süreçte topluma yarar sağlayacak, hayata ve çevresine katkı sağlayacak örnek davranışlardır."

Y7 "Değerler eğitimi, insana ait olduğu medeniyetin kodlarını yükleyen ve hayatı boyunca davranışlarını yönlendiren içsel etkidir."

Y10 "Huzurlu ve mutlu bir toplum oluşturmak, milli manevi değerleri benimseyen, vatanını, milletini seven ve ailesine yararlı bireyler yetiştirmektir."

Y14 "İnsanların yaşamları boyunca birlikte ilişkide oldukları toplumların genel normlarını

ayakta tutmaya çalışmaları için bağlı olmaları gereken davranış ve söylemler bütünü, o toplumun değer yargılarını oluşturur."

Bulgulara göre, yöneticilerin değerler eğitimi farkındalıkları incelendiğinde, tüm yöneticilerin değerler eğitiminin tanımı yapmış olduğu, soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde değerler eğitiminin önemli bir unsur olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bunun nedeni olarak, toplumun refahı ve huzurunun sağlanmasında değerler eğitimi çalışmalarının önemli bir yer tutuyor olması gösterilebilir. Bulgular, okul yöneticilerinin değerler eğitimini genellikle değerlerin eğitimle aktarılmasından yana olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ancak yöneticilerin değerler eğitimini; insan davranışlarıdır, ahlak kurallarıdır, kültür ve inançlardır şeklinde tanımladıkları da görülmektedir. Bu tanımların yanında toplumsal normların aktarımıdır ve toplumsal sorumluluktur tanımı daha az kullanılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3. Okul Yöneticilerinin Öğrencilerde Bulunmasını İstedikleri Değerlere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Öğrencilerde İstenen Değerler	Kodlar	n	%
Saygı	Y1, Y4, Y7, Y8, Y9, Y11, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19	11	55
Dürüstlük	Y1, Y2, Y3, Y5, Y8, Y10, Y11, Y13, Y15, Y19	10	50
Sorumluluk	Y7, Y8, Y9, Y11, Y13, Y15, Y16, Y17, Y19, Y20	10	50
Hoşgörü	Y1, Y4, Y6, Y7, Y8, Y14, Y16, Y17, Y18	9	45
Adalet	Y1, Y4, Y5, Y8, Y10, Y14, Y15, Y19	8	40
Çalışkanlık	Y2, Y5, Y7, Y8, Y9, Y10, Y17, Y19	8	40
Sevgi	Y4, Y6, Y8, Y9, Y14, Y15, Y16, Y19	8	40
Merhamet	Y4, Y7, Y8, Y9, Y14, Y15, Y19	7	35
Yardımlaşma	Y3, Y7, Y13, Y14, Y16, Y17	6	30
Vatan Sevgisi	Y5, Y9, Y13, Y18	4	20
Empati	Y1, Y3, Y18	3	15
Güvenilirlik	Y3, Y7, Y17	3	15
Doğruluk	Y5, Y14, Y15	3	15
Ahlak	Y6, Y10, Y17	3	15
İnsanlık	Y10, Y14	2	10
Planlılık	Y19, Y20	2	10
Temizlik	Y7	1	5
Karakterlilik	Y17	1	5
Fedakarlık	Y15	1	5
İşbirliği	Y16	1	5
Nezaket	Y16	1	5
Kardeşlik	Y15	1	5

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri öğrencilerinde bulunmasını istedikleri değerlere ilişkin görüşlerini 22 başlık altında belirtmektedirler.

Katılımcılar "saygı, dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü, adalet, çalışkanlık, sevgi, merhamet, yardımlaşma, vatan sevgisi, empati, güvenilirlik, doğruluk, ahlak, insanlık, planlılık, temizlik, karakterlilik, fedakârlık, işbirliği, nezaket, kardeşlik" ifadelerini kullanmıştır.

Okul yöneticilerinin 11'i (%55) öğrencilerinde bulunmasını istediği başlıca değer olarak "saygı"yı göstermişlerdir. Okul yöneticilerinin öğrencilerinde bulunmasını istediği ikinci önemli değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 10'ar (%50) yönetici ile "dürüstlük" ve sorumluluk"tur. Onu takip eden üçüncü değer ise 9 (%45) yönetici ile "hoşgörü"dür. Dördüncü değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 8'er (%40) yönetici ile "adalet, çalışkanlık, sevgi"dir. Beşinci değer 7 (%35) yönetici ile "merhamettir." Altıncı değer 6 (%30) yönetici ile "yardımlaşma"dır. Yedinci değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 4 (%20) yönetici ile "vatan sevgisi"dir. Sekizinci değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 3 (%15) yönetici ile "empati, güvenilirlik, doğruluk, ahlak"tır. Dokuzuncu değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 2 (%10) yönetici ile "insanlık, planlılık"tır. Onuncu değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 1 (%5) yönetici ile "temizlik, karakterlilik, fedakarlık, işbirliği, nezaket, kardeşlik"tir.

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y1 "Öğrencilerimin saygılı, hoşgörülü, empati duygusu gelişmiş, adaletli ve dürüst olmasını isterim."

Y2 "Dinini bilen ve Allah'ın emir ve yasaklarına uyan, peygamber ahlakıyla ahlaklanmış, akademik başarısı yüksek, vatanını, milletini seven, ezanına ve bayrağına sahip çıkan şuurlu birer insan olmalarını isterim."

Y6 "Karşılıklı sevgi, karşılıklı saygı, küfürsüz, ahlak çerçevesinde iyi bir öğrenci olmasıdır."

Y12 "Vatanını ve milletini seven, birbirinin hakkına saygı gösteren öğrenciler olmalı. Yardımlaşmayı paylaşmayı seven öğrenciler olmalı."

Y16 "Sevgi, hoşgörü, saygı, sorumluluk, iş birliği-yardımlaşma, nezaket, sabır ve dürüstlük diye sıralayabilirim."

Veriler, yöneticilerin genel olarak öğrencilerinin kişilik gelişimine önem verdiklerini ve ahlaki değerleri önceliklediklerini göstermektedir. Okul yöneticileri, öğrencilerinin öncelikle saygılı, dürüst ve sorumluluk sahibi olmasını istemekte; hoşgörülü, adaletli, merhametli, vatan sevgisine sahip, empati kurabilen öğrencilerin, kendi gelişimlerine ve sosyal çevreye olumlu katkılar vereceğine inanmaktadırlar.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Değerlerin Kazanımında Okulun Rolüne İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Değerlerin Kazandırılmasında Okulun Rolü	Kodlar	n	%
Okul aile ile iş birliğini sağlar	Y5, Y6, Y8, Y12, Y16, Y19	6	30
Okul rol model olur ve ortam hazırlar	Y6, Y13, Y14, Y16, Y11, Y20	6	30
Dinî ve millî değerlerin aktarımında önemli rolü vardır	Y5, Y8, Y10, Y17, Y19	5	25
Okul eksik kalan değerler eğitimi tamamlayıcı bir rol üstlenir	Y3, Y16, Y17, Y20	4	20
Değerler eğitiminin önemini ifade eder ve takibini sağlar	Y8, Y15, Y20	3	15
Çeşitli etkinlikler ve ödüllendirme ile kazanıma ortam hazırlar	Y2, Y3	2	10

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri, değerlerin kazandırılmasında okulun rolünü 6 başlık altında belirtmektedirler. Katılımcılar okulun rolünü şu şekilde ifade etmişlerdir: “Okul aile ile iş birliğini sağlar, okul rol model olur ve ortam hazırlar, dinî ve millî değerlerin aktarımında önemli rolü vardır, okul eksik kalan değerler eğitimi tamamlayıcı bir rol üstlenir, değerler eğitiminin önemi ifade eder ve takibini sağlar, çeşitli etkinlikler ve ödüllendirme ile kazanıma ortam hazırlar.”

Okul yöneticilerinden, cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 6'sı (%30) değerler eğitiminin kazandırılmasında okulun başlıca rolünü “okul aile ile iş birliğini sağlar, okul rol model olur ve ortam hazırlar” şeklinde ifade etmişlerdir. Yöneticilerin değerlerin kazandırılmasında okulun rolüne ilişkin ikinci görüş 5 (%25) yönetici ile “dinî ve millî değerlerin aktarımında önemli rolü vardır” şeklinde olmuştur. Üçüncü görüş 4 (%20) yönetici ile “okul eksik kalan değerler eğitimi tamamlayıcı bir rol üstlenir” şeklinde olmuştur. Dördüncü görüş 3 (%15) yönetici ile “değerler eğitiminin önemi ortaya çıkarır ve takibini sağlar” şeklinde olmuştur. Beşinci görüş 2 (%10) yönetici ile “çeşitli etkinlikler ve ödüllendirme ile kazanıma ortam hazırlar” şeklinde olmuştur.

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y2 “Değerler eğitimi için okullar geniş bir uygulama alanına sahiptir.”

Y7 “Okullar ailenin üstlenmesi gereken sorumlulukların birçoğunu üstlenmiştir.”

Y9 “Okul tüm bireyleri ile soran sorgulayan yorum yapan, kişilik kazanma ve sosyalleşmelerini sağlayarak mutlu bilge bir toplum oluşturmada formal bir kurumdur.”

Y13 “Değerler eğitiminde okul, öğrencilere rol model olacak ortamlar yaratmalıdır.”

Y14 “Okullarımız, değerlere değer verdiğini öğrenci ve velilere uygulamalarıyla hissettirip yaşatırsa değerlerin benimsenmesi ve yaygınlaşması çok daha kalıcı olur.”

Yöneticiler görüşleriyle değerler eğitiminin önemini vurgulamış ve takibinin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Değerlerin sadece öğretilmesi değil, aynı zamanda öğrencilerin davranışlarına yansıtılması ve takip edilmesi de önemlidir. Okul yöneticilerinden elde edilen veriler okulun değerler eğitiminde çok yönlü bir rol üstlendiğini ve öğrencilerin değerleri anlamaları, benimsemeleri ve uygulamaları için önemli bir ortam oluşturduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak, bu sürecin etkili olabilmesi için okul-aile iş birliği, çeşitlilik ve farklı öğrenme yöntemlerinin kullanımı gibi faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5. Okul Yöneticilerinin Okul İçi Tutum ve Davranışlarının Değerlerin Kazanımında Öğrenciler Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Okul Yöneticisinin Öğrenci Üzerindeki Etkisi	Yöneticiler (Kodlar)	n	%
Okul yöneticileri öğrencilere rol model olur	Y1, Y2, Y3, Y6, Y7, Y9, Y10, Y13, Y15	9	45
Adil ve güvenilir bir ortam oluşturmasına katkı sağlar	Y6, Y7, Y9, Y10, Y14, Y15, Y17	7	35
Değerlerin aktarımını sağlar	Y7, Y8, Y11, Y20	4	20
Hoşgörülü ve sevgiyi yayar	Y2, Y3, Y7, Y9	4	20
Kullandığı İletişim dili ile etkiler	Y6, Y7, Y9	3	15
Tutarlı davranışlar sergilenmesini sağlar	Y14, Y17, Y19	3	15
Liderlik eder ve yönlendirir	Y10, Y13, Y20	3	15
Saygılı davranmayı öğretir	Y7, Y15	2	10
Duygusal ve sosyal gelişime katkı sağlar	Y5, Y20	2	10

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri, değerlerin kazanımında okul yöneticilerinin okul içerisindeki tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerindeki etkisini 9 başlık altında belirtmektedirler. Katılımcılar okul yöneticilerinin değerlerin kazanımında öğrenciler üzerindeki etkisini "okul yöneticileri öğrencilere rol model olur, adil ve güvenilir bir ortam oluşturmasına katkı sağlar, değerlerin aktarımını sağlar, hoşgörülü ve sevgiyi yayar, kullandığı iletişim dili ile etkiler, tutarlı davranışlar sergilenmesini sağlar, liderlik eder ve yönlendirir, saygılı davranmayı öğretir, duygusal ve sosyal gelişime katkı sağlar." ifadelerini kullandıkları görülmektedir.

Okul yöneticilerinin 9'u (%55) okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarının değerlerin kazanımında öğrenciler üzerindeki etkisini "okul yöneticileri öğrencilere rol model olur" şeklinde ifade etmişlerdir. Bu etki birinci sırada yer almıştır. Okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarının değerlerin kazanımında öğrenciler üzerindeki etkisindeki ikinci önemli etki 7 (%35) yönetici ile "adil ve güvenilir bir ortam oluşturmasına katkı sağlar" şeklinde olmuştur. Onu takip eden üçüncü etki ise cevaplayan ve yüzde olarak 4'er (%20) yönetici ile "değerlerin aktarımını sağlar, hoşgörülü ve sevgiyi yayar" dördüncü etki cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 3'er (%15) yönetici ile "kullandığı İletişim dili ile

etkiler, tutarlı davranışlar sergilenmesini sağlar, liderlik eder ve yönlendirir" beşinci etki değer cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 2 (%10) yönetici ile " saygılı davranmayı öğretir, duygusal ve sosyal gelişime katkı sağlar."

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y1 "Okul içerisinde bulunan öğretmen ve yöneticiler, öğrencilerimiz tarafından rol model olarak alındığını düşünürsek öğrencilerimiz mutlaka etkilenmektedir."

Y2 "Öğrenciler okul yöneticisinin okul içinde hem öğretmenlerine hem de kendilerine nasıl davrandığını gözlemleyerek, kendilerine yöneticileri rol model olarak alırlar."

Y6 "Çok etkin olduğunu düşünüyorum. Bu, gerek disiplin anlamında, gerek okula değer katması anlamında örnek teşkil etmektedir."

Y4 "Okul yöneticileri, öğrenciler için bir rol modeldir. Bundan dolayı, öğrenciler üzerindeki etkisi çok fazladır."

Y12 "Okulda idarecilerin katı davranışları, sert tutumlarına karşı öğrencilerin kendilerini iletişime kapattıkları, tam tersi olduğunda da öğrencilerin çok fazla rahat davranıp saygısızlık derecesinde davranışlar sergileyebilmektedirler."

Y13 "Öğrencilere rol model olmalıdır. Öğrencilerin ulaşmak istediği kişi olmalıdırlar."

Y19 "Okulu bir aile olarak görürsek, okul yöneticileri ailenin büyüklerini oluştururlar. Dolayısıyla aile büyüklerinin tutum ve davranışları, öğrencilerin üzerinde büyük etkiler."

Öğrencilerin okul yöneticilerini rol model olarak görmesi, onların davranışlarını ve tutumlarını doğrudan etkiler. Öğrenciler, yöneticilerinin hoşgörülü, saygılı ve tutarlı davranışlarını gözlemleyerek bu değerleri benimseyebilir. Aynı şekilde, yöneticilerin adil bir ortam oluşturması, öğrencilerin güven duygusunu artırabilir ve okul içinde daha olumlu bir atmosfer yaratabilir. Öte yandan, iletişim dili ve liderlik gibi faktörler de öğrencilerin değerlerini şekillendirmede önemli rol oynarlar. Yöneticilerin kullandığı iletişim dili, öğrenciler üzerinde derin etkiler bırakabilir ve liderlikleri okul kültürünü belirler.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Akademik Başarıya Etkisine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Akademik Başarıya Etki	Yöneticiler (Kodlar)	n	%
Öğrencilere sabır, hoşgörü, çalışma azmi kazandırarak akademik başarıya katkıda bulunur	Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15, Y16, Y17, Y18, Y20	18	90
Değerler bireyin özgüvenini artırır başarıya etki eder	Y3, Y7, Y9, Y14, Y17, Y20	6	30
Değerler eğitimi sorumluluk bilinci kazandırır ve başarılı olmasını sağlar	Y8, Y10, Y12, Y15, Y16, Y20	5	25
Olumlu bir eğitim ortamı oluşturur	Y1, Y3, Y6, Y7,	4	20
Eğitimin ruhudur	Y17, Y4, Y5	3	15
Planlı olmayı sağlayarak başarıyı getirir	Y20	1	5

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri, değerler eğitiminin akademik başarıya etkisini 6 farklı başlık altında belirtmektedirler. Katılımcılar, değerler eğitiminin akademik başarıya etkisini "öğrencilere sabır, hoşgörü, çalışma azmi kazandırarak akademik başarıya katkıda bulunur, değerler bireyin özgüvenini artırır başarıya etki eder, değerler eğitimi sorumluluk bilinci kazandırır ve başarılı olmasını sağlar, olumlu bir eğitim ortamı oluşturur, eğitimin ruhudur, planlı olmayı sağlayarak başarıyı getirir." ifadelerini kullanmıştır.

Okul yöneticilerinin 18'i (%90), değerler eğitiminin akademik başarıya etkisini "öğrencilere sabır, hoşgörü, çalışma azmi kazandırarak akademik başarıya katkıda bulunur" şeklinde ifade etmişlerdir. Değerler eğitiminin akademik başarı üzerindeki ikinci önemli etkisi, 6 (%30) yönetici tarafından "değerler bireyin özgüvenini artırır başarıya etki eder" şeklinde belirtilmiştir. Üçüncü etki ise cevaplayan ve yüzde olarak 5'er (%25) yönetici ile "değerler eğitimi sorumluluk bilinci kazandırır ve başarılı olmasını sağlar" olarak kaydedilmiştir. Dördüncü etki cevabı veren sayısı ve oranı aynı olan 4 (%20) yönetici ile "olumlu bir eğitim ortamı oluşturur" şeklinde belirtilmiştir. Diğer etki başlıkları ise cevaplayan sayısı ve oranı farklılık göstermektedir: "eğitimin ruhudur" etkisi 3 (%15) yönetici tarafından ve "planlı olmayı sağlayarak başarıyı getirir" etkisi ise 1 (%5) kişi tarafından belirtilmiştir.

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y1 "Öğrencilerimize sabırlı olmayı ve hoşgörülü olmayı kazandırabilirsek, derslerine olan çalışma azmini ve sabırla çalışma alışkanlığı da kazandırmış oluruz. Öğrencilerimizin birbirine saygı duyma alışkanlığı kazandığında davranış problemleri ortadan kalkmaktadır. Bu da akademik başarıya olumlu yansımaktadır."

Y2 "Değerlerimizi iyi anlayan öğrenen bir insan her konuda empati yeteneği gelişmiş olacağı

için yanlış şeylerden uzaklaşır; bu sayede akademik başarısının artacağını düşünüyorum.”

Y6 “Değerler eğitimi dolaylı olarak akademik başarıya etki etmektedir. Çünkü sınıf içinde veya okul içinde etkin değerler eğitimi uygulandığında, öğrenciler daha motive olacak, öğretmenlerine ve arkadaşlarına saygı ve sevgi duyacak ve ortam başarıya getirecek bir model olacaktır.”

Y7 “Değerler eğitimi öğrencinin disiplinli tutarlı çalışkan ve hedefine ulaşması için güç vereceğinden akademik başarıyı önemli oranda etkiler.”

Y16 “Değerler Eğitiminin akademik başarıya etkisi vardır ancak bu bireysel özellikler yönünden farklılıklar gösterir.”

Y20 “Akademik olarak planlılık ve sorumluluk değerlerinin başarıya katkısı olduğunu düşünüyorum.”

Öğrencilerin akademik başarılarını artırmak için değerler eğitimine odaklanmanın önemli olduğu söylenebilir. Değerler eğitiminin akademik başarıya olumlu veya olumsuz etkisinin ne ölçüde olduğunu anlamak ve başarıya etkisinin ölçülebilir olması için daha fazla araştırma ve derinlemesine analiz gerekmektedir. Değerler eğitiminin nasıl yapılandırılacağı, akademik başarı için hangi değerlerin öncelikli olması gerektiği ve öğrencilere nasıl aktarılacağı gibi konular yeni bir araştırma konusunu oluşturabilir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 7. Okul Yöneticilerinin Okul İçerisinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının Öğrencilerin Okul Dışı Yaşantılarını Nasıl Etkileyeceğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Okul Dışı Yaşantılara Etki	Yöneticiler (Kodlar)	n	%
Okul içi ve okul dışı etkileşimi sağlar	Y3, Y5, Y6, Y8, Y9, Y10, Y12, Y13, Y15, Y17, Y18, Y19	12	60
Günlük hayata uyumu sağlar	Y1, Y2, Y5, Y6, Y8, Y11, Y14, Y15, Y16, Y18, Y20	11	55
Karakterlerinde kalıcı değişikliklere ve olumlu davranışlara yol açar.	Y1, Y3, Y5, Y8, Y9, Y11, Y16, Y18, Y20	9	45
Öğrenci davranışlarını ve toplumu etkiler	Y7, Y9, Y10, Y11, Y13, Y17, Y19, Y20	8	40
Hayatta mutlu olmayı sağlar.	Y4, Y7, Y9, Y11, Y16, Y20	6	30
Geleceğe yön verir	Y5, Y7, Y11, Y18, Y20	5	25
Değerlerin yayılmasını sağlar	Y6, Y8, Y10, Y13, Y19	5	25
Toplumsal uyum ve barışı artırır	Y8, Y11, Y15	3	15
Tutarlı ve etkili olmalarını sağlar	Y8, Y15	2	10

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul yöneticileri, okul içerisinde yürütülen değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarına etkisini 9 farklı başlık altında belirtmektedirler. Katılımcılar, bu etkinin öğrencilerin okul dışı yaşantılarını "okul içi ve okul dışı etkileşimi sağlar, günlük hayata uyumu sağlar, karakterlerinde kalıcı

değişikliklere ve olumlu davranışlara yol açar, öğrenci davranışlarını ve toplumu etkiler, hayatta mutlu olmayı sağlar, geleceğe yön verir, değerlerin yayılmasını sağlar, toplumsal uyum ve barışı artırır, tutarlı ve etkili olmalarını sağlar." şeklinde ifade etmişlerdir.

Okul yöneticilerinin 12'si (%60), değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin okul dışı yaşantılarını "okul içi ve okul dışı etkileşimi sağlar" şeklinde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin okul dışı yaşantıları üzerindeki ikinci önemli etkisi, 11 (%55) yönetici tarafından "günlük hayata uyumu sağlar" şeklinde belirtilmiştir. Üçüncü etki ise cevaplayan ve yüzde olarak 9 (%45) yönetici ile "karakterlerinde kalıcı değişikliklere ve olumlu davranışlara yol açar" olarak belirtilmiştir. Diğer etki başlıkları ise cevaplayan sayısı ve oranı farklılık göstermektedir: "Öğrenci davranışlarını ve toplumu etkiler" etkisi 8 (%40) yönetici tarafından, "hayatta mutlu olmayı sağlar" etkisi 6 (%30) yönetici tarafından, "geleceğe yön verir" etkisi 5 (%25) yönetici tarafından, "değerlerin yayılmasını sağlar" etkisi ve "toplumsal uyum ve barışı artırır" etkisi 3 (%15) yönetici tarafından ve "tutarlı ve etkili olmalarını sağlar" etkisi 2 (%10) yönetici tarafından belirtilmiştir.

Katılımcıların görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

Y1 "Öğrencilerimizin okulda öğreneceği değerlerini günlük hayatıyla bütünleştirecek, bu sosyal yaşamını da olumlu etkileyecektir."

Y2 "Hayatta mutlu olmayı sağlar."

Y6 "Okulda bir sevgi kelimesinin sevgi kelimesinden öteye çok anlam yüklü olduğunu öğrenecek ve bunu her ortamda yansıtacaktır. Bu da aile ortamında bir kelebek etkisi oluşturacak ve toplumun her kesimine yayılacaktır."

Y7 "Okul içerisinde kazandırılan değerler çocuğun aile ve sosyal yaşantısında olumlu etkileri meydana getirerek çocuğun yaşamında mutlu olmasını sağlar içinde yaşadığı aile ve toplum tarafından çocuğu değerli kıldığından başarılı olmasını sağlar."

Y13 "Okulda edindiği olumlu yönde davranışlarıyla okul dışında aynı davranışlarıyla okul dışı çevresindeki kişilere örnek olacaktır."

Y14 "Değerler eğitimi okulda kazandırılmalı, sınıfta, okulda, sokakta evde kullanımları sağlanmalı ki kalıcı ve sürekli olsun."

Okul içerisinde yürütülen değerler eğitimi çalışmaları öğrencilerin kişisel gelişimine, toplumsal uyumlarına ve mutluluk düzeylerine olumlu katkıda bulunur. Bu katkı, toplumun huzur ve refahına olumlu yönde etki eder. Bu nedenle, değerler eğitimi programlarının okul ve toplum düzeyinde daha yaygın bir şekilde uygulanması ve desteklenmesi gereklidir. Okul içerisinde değerler eğitimi ile kazandırılan değerler, toplumun şekillenmesinde, huzur ve refahın toplum içerisinde egemen olmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Tartışma

Araştırma sonucuna göre okul yöneticilerine yön veren değerlerin başında adalet, doğruluk ve saygı gelmektedir. İlgili alan yazına bakıldığında, Yılmaz (2007) yaptığı araştırmada da okul müdürlerinin yaşamına yön veren değerler arasında adalet, doğruluk ve saygının ön plana çıktığını belirtmektedir. Bu durum, değerler eğitimi üzerine yapılan birçok çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Mentiş Taş ve Doktaş Yeşil Taş (2016)'a göre doğruluk, iş ve aile hayatında güvenin sağlanması için kritik bir öneme sahiptir.

Verilere dayanarak, okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin oldukça kapsamlı bir farkındalık düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Verdikleri cevaplarda, okul yöneticileri, değerler eğitimi çeşitli açılardan ele alarak tanımlamış ve bu konudaki düşüncelerini detaylı bir şekilde ifade etmişlerdir. Örneğin, değerlerin eğitimle verilmesi, insan davranışları, ahlak kuralları, kültür ve inançlar, toplumsal normlar aktarımı ve toplumsal sorumluluk gibi çeşitli yönleriyle değerler eğitimi ele aldıkları şeklinde yorumlanabilir. Okul yöneticileri, değerler eğitimi uygularken çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedirler. Müfredatın yoğunluğu, idari iş süreçlerinin fazlalığı, resmi yazışma ve raporlama süreçlerinin günün belirli bir bölümünü alması, okulun fiziksel ihtiyaçlarının sürekli takip edilme gerekliliği ve öğrenci sayısının fazlalığı gibi etmenler, yöneticilerin değerler eğitimine istedikleri zamanı ayıramamalarına neden olmaktadır. Araştırmalar da bu bulguları desteklemektedir; örneğin, Demirkol (2012) okul yöneticilerinin yoğun idari yükümlülükleri nedeniyle değerler eğitimi gibi birçok pedagojik konulara daha az zaman ayırabildiğini belirtmiştir. Çakır (2024) ise yöneticilerin bu tür zaman yönetimi sorunları sebebiyle eğitim liderliği görevlerini tam anlamıyla yerine getirmekte zorlandığını ifade etmektedir. Bu sebeple eğitim liderliği rolünü üstlenen okul yöneticilerinin eğitim öğretim dışındaki diğer okul işleriyle uğraşp enerjilerinin eğitim dışındaki süreçlere harcamanın önüne geçilmelidir.

Okul yöneticileri, değerler eğitiminin öğrencilerin kişilik gelişimi ve toplumsal uyumu açısından önemli bir rol oynadığını kabul etmektedirler. Kamer (2021) kişilik gelişiminde değerler eğitiminin önemli rol oynadığını belirtirken, Yazıcı (2006)'ya göre okul ve toplumsal iş birliği açısından değerler eğitimi, okul ile topluluk arasındaki ilişkileri güçlendirir. Değerler eğitimi farkındalığı yüksek yöneticiler, değerler eğitiminin toplumun ayrılmaz bir parçası olduğunu anlar ve topluluk etkinlikleri, gönüllülük projeleri ve sosyal sorumluluk programları gibi etkinliklerle okul-toplum bağlarını güçlendirirler. Bu tür girişimler, öğrencilere topluluk içinde sorumluluk sahibi olma ve topluma katkı yapma bilincini aşılır (Benson, 2007). Böylece, değerler eğitiminin olumlu etkileri, okul duvarlarının ötesine geçerek daha geniş bir toplumsal etki oluşturur.

Okul yöneticileri, öğrencilerinde en çok saygı, dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü ve adalet gibi değerleri önemsemektedirler. Bu değerlerin öğrencilerin kişilik gelişimi ve toplumsal uyumu açısından yaşamsal bir önemi vardır. Okul yöneticilerinin öğrencilerinde

görmek istedikleri değerlerin genel olarak kişilik gelişimine ve sosyal etkileşime odaklandığını göstermektedir. Saygılı, dürüst ve sorumluluk sahibi olan öğrencilerin eğitim ortamına ve topluma olumlu katkılar sağlayacağına inanılmaktadır. (Hofstede, 2010) 'a göre hoşgörülü, adaletli ve merhametli bireyler sosyal uyumu ve barışı teşvik etmektedirler. Araştırma sonucuna göre değerlerin öğrencilere erken yaşlardan itibaren aşılması bireyin toplumla sosyal uyumu açısından önemlidir.

Araştırma sonucuna göre okul yöneticileri, ailelerin üstlenmesi gereken sorumluluklarının bir bölümünü okulların üstlendiğini ve bu nedenle okul-aile iş birliğinin önemli olduğunu ifade etmektedirler. Hölekeki (2013) araştırmasında değerlerin öğretilmesinde ailelerin sorumluluklarını yerine getirmekte yetersiz kaldığını, bu sorumluluğu okullara aktardıklarını ve okul veli işbirliğinin değerlerin kazanımında önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir. Aslanargun (2012) öğrencileri hayata daha iyi hazırlayabilmek için okul-veli iş birliğinin hem okul hem de veliler tarafından etkin bir şekilde yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Veli okul iletişimi öğrencilerin okul sonrası zaman geçirdiği çevrenin tanınmasına ve okul içinde olduğu gibi okul dışında da öğrencinin yaşamını planlamasına katkı sağlar. Okullar, öğrencilerin sadece okul içerisindeki değerler eğitimi planlamasını değil, aynı zamanda okul dışındaki zaman geçirdikleri çevrelerinde planlamasında görev almalıdırlar. Atalay, Nural ve Ada (2021) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre, öğrenciler yaşadıkları çevrede çevrenin olumsuz davranışlarından etkilenmekte, bu olumsuz davranışlar öğrencilerin yaşantılarını olumsuz etkilemektedirler. Dolayısıyla, öğrencinin yaşadığı çevrenin okul tarafından düzenlenmesine yardımcı olunması gerekmektedir. Okulun rol model olması ve ortam hazırlaması değerler eğitiminde kritik bir rol oynamaktadır. Öğrencilere sadece sözlü olarak değil, aynı zamanda davranışlarıyla da değerleri gösteren bir okul ortamı, öğrencilerin bu değerleri benimsemesine ve uygulamasına yardımcı olabilir (Berkowitz, 2002).

Okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerindeki etkisi şu şekilde değerlendirilebilir; okul yöneticileri sadece yönetim rollerine sahip değildirlirler. Okul içerisinde ve dışarısında öğrenciler için birer model olma rolünü de üzerlerinde taşırlar. Özdayı (2013) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre de, eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışları, öğrencilerin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bu açıdan okul yöneticilerinin seçiminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1 Mart 2024 tarihinde yayınlanan Yönetici Atama Yönetmeliği yönetici atama kriterlerine göre yöneticilerin rol model olabilme yeterliliğini ölçmekten çok uzaktır. Bu sebeple yönetmeliğin Ek-2 puanlama kriterleri bölümünde yöneticilerin rol model olabilme yeterliliğini ölçebilecek kriterlerin eklenmesini gerekmektedir.

Okul yöneticileri, değerler eğitiminin akademik başarı üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Yöneticiler, değerler eğitimiyle öğrencilere kazandırılan sabırlı, planlı ve azimli olma yeteneklerinin, öğrencinin düzenli çalışmasını sağlayacağını ve bu çalışmanın başarıya olumlu etki edeceğini düşünmektedirler. Özer vd. (2022) tarafından yapılan

araştırma sonucuna göre de okullarda yapılan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağladığını belirtmektedir. Değerler eğitimi ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi daha net görebilmek için nicel bir araştırma yürütülmesi ve kontrol gruplarıyla çalışılması değerler eğitimi ve akademik başarı ilişkisini daha net bir şekilde ortaya koyacaktır.

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin günlük yaşama uyum sağlamaları ve hayatla bütünleşmelerinde değerler eğitimi önemli bir etkidir. Değerler eğitimi, günlük yaşamda öğrencilerin karakterlerinde değişikliklere ve olumlu davranışlara sebep olmaktadır. Öğrencilerin çevreleriyle barışık olmaları, toplumsal uyumun artması ve mutlu bir yaşam sürmeleri için değerler eğitimi önem taşımaktadır. Okul yöneticileri, değerler eğitiminin öğrencilerin geleceğini şekillendireceğine ve olumlu davranışların topluma yayılmasını sağlayacağına inanmaktadırlar. Değerlerine sahip öğrenciler, ahlakın ve etiğin gereklerini yerine getireceğinden, toplum içerisinde olumlu davranışların artmasına katkı sağlayacaklardır. Olumlu davranışların sergilendiği bir toplumda barış ve huzur olacağından, bu durum toplumun ve öğrencilerin geleceğine de olumlu yansıtacaktır.

Sonuç

Okul yöneticilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada;
Araştırmaya katılan katılımcıların % 90'ının erkek, % 10'unun kadın olduğu,
Araştırmaya katılan katılımcılardan %50'sinin lisans, %50'sinin yüksek lisans eğitim düzeyinde olduğu,
Araştırmaya katılan katılımcıların %60'ının 51 yaş ve üzeri, %30'unun 41-50 yaş aralığında, %10'unun 31-40 yaş aralığında olduğu,
Araştırmaya katılan katılımcıların %35'inin ortaokulda, %30'unun ilkokulda, %20'sinin lisede, %10'unun diğer okul türlerinde ve %5'inin anaokulunda görev yaptığı,
Araştırmaya katılan katılımcıların %55'inin 25 yıl ve üzeri, %30'unun 15-24 yıl aralığında, %15'inin 5-14 yıl aralığında mesleki kıdemde olduğu,
Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin %65'inin 15 yıl ve üzeri, %20'sinin 6-10 yıl ve 16 yıl üzeri, %5'inin 11-15 yıl yöneticilik kıdem yılı olduğu görülmektedir.
Katılımcı profilinin çoğunlukla erkeklerden ve belirli bir yaş aralığındaki bireylerden oluşması, bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

Okul ortamındaki ders saati yoğunluğu ve kaynakların kısıtlı oluşu Değerler eğitimi sürecinin uygulanmasını güçleştirmekte sürecin sağlıklı yürütülebilmesi için zaman ve kaynak planlaması yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Okul yöneticilerinin yaşamlarına yön veren temel değerlerin adalet, doğruluk ve saygı olduğu, bu değerlerin benimsenmesinin okul yönetiminin daha etkin olmasına destek olduğu, okul kültürünün gelişimine ve okul içerisinde yürütülen değerler eğitimi sürecinin

olumlu ilerlemesine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul yöneticilerinin dürüstlük, sorumluluk gibi değerleri taşımasının, okul içi ilişkilerde ve okulun toplumla etkileşiminde olumlu sonuçlar doğuracağı, bu durumun öğrenciler ve öğretmenler arasında güven ortamı oluşturacağı, eğitimin kalitesinin artmasına katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Okul yöneticilerinin değerler eğitiminin farkında olması öğrencilerin olumlu davranışlarını teşvik edeceği, disiplin sorunlarını azaltıp, öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade etmelerine yardımcı olacağı ve okul-toplum ilişkilerini güçlendirerek toplumsal uyumun sağlanmasına katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu da okul yöneticilerinde bir farkındalık yaratacaktır.

Okul yöneticilerinin etik davranışlar sergilemesinin, okul duvarlarının ötesine geçerek toplumsal normları güçlendireceği ve toplumun geneline olumlu yansımalar yapacağı; bu durumun okulun itibarını ve toplumdaki bireylerin eğitim kurumlarına güvenini arttıracığı sonucuna varılmıştır.

Okul yöneticilerinin, öğrencilerinde saygı, dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü ve adalet gibi temel değerlerin bulunmasını istedikleri, bu değerlerin azalmasının toplumsal huzuru olumsuz etkileyeceği, bu değerlere sahip öğrencilerin ise sosyal uyumu ve barışı teşvik edeceği sonucuna varılmıştır.

Okulların değerler eğitiminde, öğrencilerin aileleri ve çevreleri ile iş birliği yapma konusunda önemli bir rol oynadığı ve okul-aile-çevre iş birliğini arttırıcı çalışmaların faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilere değerlerin kazandırılmasında ve kazandırılan değerlerin toplum içerisinde yaygınlaştırılması için okul içinde gösterilen olumlu davranışların ödüllendirilmesi, okul içi etkinliklerin çeşitlendirilmesi, öğrencilerin motive edilmesi gibi çeşitli yöntemlerle destek olunması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarının, öğrencilerin değerleri benimsemesinde önemli bir rol oynadığı ve bu nedenle yöneticilerin bu rolünün desteklenerek, okul yöneticilerinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değerler eğitimi konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülerek rol model olma özelliklerinin güçlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Değerler eğitiminin, öğrencilere sabır ve çalışma azmi gibi değerler kazandırarak akademik başarıyı etkileyebileceği değerlendirilmiş, değerler eğitiminin akademik başarıya etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için kontrol grupları oluşturularak nicel bir araştırma yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Değerler eğitiminin, öğrencilerin karakterlerinde kalıcı değişiklikler yapabileceği ve bu değişikliklerle toplumsal huzurun artırılacağı sonucuna ulaşılmış, değerler eğitiminin bireylerin ve toplumun daha mutlu ve uyumlu bir yaşam sürmesine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Değerler eğitimi kapsamında okullarda birçok etkinliğin yürütüldüğü; fakat yürütülen bu etkinliklerin sadece ilçe ve okul duvarları içerisinde kaldığı sonucuna ulaşılmış; ülke içerisinde iyi örnekler kapsamında değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların paylaşımının yapılmasının değerler eğitimi etkinliklerinin çeşitlendirilmesinde faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul yöneticilerinin, doğru değerleri benimseyerek ve değerler eğitimine önem vererek hem okul içi ilişkileri hem de toplumsal uyuma olumlu yönde katkı sağlayacağı; değerler eğitiminin, sadece bireysel davranışları değil, aynı zamanda okul kültürünü ve toplumsal normları da şekillendirebileceği sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Okul yöneticileri, öğrencilere rol model olma sorumluluğunu daha fazla benimsemeli, adil bir okul ortamı oluşturarak öğrencilerin değerleri kazanımına katkı sağlamalı; yöneticilerin tutum ve davranışlarının değerler eğitimindeki önemi üzerinde daha fazla vurgu yapılmalıdır.

Değerler eğitimin öğrencilerin akademik başarısına etkisine ilişkin nesnel bir sonuca ulaşabilmek için nicel bir çalışma yapılmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2024-2025 eğitim öğretim yılında okullarda uygulanmaya başlanan ve temelinde değerler eğitiminin yer aldığı "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" içeriğinin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve araştırma konusu yapılması; hazırlanan programın eğitime olan katkısını ortaya koymaya katkı sağlanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul içi değerler eğitimi çalışmalarına yönelik örnek uygulamaların içerisinde yer aldığı bir kitap hazırlanmalı, ülke genelinde iyi örnekler kapsamında yapılan uygulamaların paylaşımı okul içi değerler eğitimi çalışmalarının daha etkili olması sağlanmalıdır.

Okullar, çeşitli etkinlikler ve ödüllendirme sistemleri aracılığıyla öğrencilere değerlerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yürütmeli; bu etkinliklerin ve ödüllerin öğrencilerin değerleri benimsemesini ve uygulamasını teşvik etmek için etkili bir araç olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Değerler eğitiminin akademik başarıya etkisi konusunda daha fazla araştırma yapılmalı, bu konuda derinlemesine analizler gerçekleştirilmelidir. Böylelikle, değerler eğitiminin öğrencilerin akademik performansı üzerindeki etkileri daha net bir şekilde anlaşılabilir ve bu alanda daha etkili stratejiler geliştirilmelidir.

Okul Yöneticileri atama yönetmeliğinde yöneticilerin rol model olma özelliklerini de değerlendirecek kriterler geliştirilmelidir.

Okullar, değerler eğitimi programlarını sadece okul içi değil, okul dışı yaşantıları da kapsayacak şekilde yapılandırılmalı, öğrencilerin okulda kazandıkları değerleri günlük hayatta uygulamalarını teşvik etmelidir.

Değerler eğitimi konusunda okul-aile iş birliği güçlendirilmeli, ailelerin okuldaki değerler eğitimi programlarına daha aktif katılımı sağlanarak, öğrencilerin değerleri benimsemesi ve uygulaması desteklenmelidir.

Okul yöneticilerinin değerler eğitimi aktaran rolünün güçlendirilmesi ve desteklenmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

Yayın Etiği Beyanı ve Etik Kurul İzin Bilgileri

Bu araştırma incelemenin planlanması, planlanan çalışmanın uygulanması, bu çalışma ile ilgili verilerin toplanması, bu verilerin analizi ile ilgili tüm süreçte bilimsel araştırma ve etik yönergesinde yer alan tüm kurallara uyulmuştur. Bu araştırmanın yazım sürecinde etik kurallarına uyulmuş ve bu araştırma herhangi başka bir akademik yayın ortamında değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir. Araştırma için Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulundan (04.06.2024/E-81614018-050.04-2400026627) Etik Kurul İzni ve Milli Eğitim Müdürlüğünden (E-82438636-605.99-100040508) veri toplamak için izin alınmıştır.

Kaynakça

- Aslanargun, E. (2012). Okul müdürlerinin sahip olması gereken değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1327-1344.
- Atalay, A., Nural, E., & Ada, Ş. (2021). Okul Öncesi Çocuklarda Görülen İstenmeyen Davranışların Önlenmesinde Tiyatronun Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(2), 223-238. <https://doi.org/10.32960/uead.893082>
- Aydın, M. Z., & Akyol Güler, Ş. (2020). *Okulda değerler eğitimi*. Nobel Yayınları.
- Benson, P. L. (2007). *All kids are our kids: Community approaches to youth development*. Jossey-Bass.
- Berkowitz, M. W. (2002). The role of schools in character education. *Education Week*, 22(10), 12-14.
- Çakır, R. (2024). Okul Yönetiminde Zaman Yönetiminin İncelenmesi. *Göbeklitepe Eğitim Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 30-42.
- Demirkol, M., Doğan, A., & Özdemir, T. Y. (2024). Okul yöneticilerinin zihinsel iş yüküne ilişkin görüşleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 430-445
- Demirtaş, Z., & Küçük, Ö. (2015). Okul Yöneticilerinin Performanslarını Değerlendirme Ölçütleri ve Performanslarını Düşüren Nedenler: Nitel bir araştırma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40(40), 47-67.
- Dilmaç, B. (2012). *İnsanca değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Hofstede, G. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind*. McGraw-Hill.

- Hölekekli, H. (2013). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. Timaş Yayınları.
- Kamer, S. T. (2021). *Toplum ve kültür bağlamında karakter ve değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Mentiş Taş, A., & Doktaş Yeşiltaş, P. (2016). Okul Müdürlerinin Değer ve Değer Kazanımına İlişkin Görüşleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1125-1146. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.280834>
- Okudan, A. Y. (2010). Eğitim yöneticilerinin değerler eğitiminin önemi, etkileri ve uygulamalar hakkındaki görüşleri [Yüksek lisans tezi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0OXEwmbR_OPFH3-BLQO2GQ&no=ErkcUMhsK663G_uPtsxsoQ (Erişim tarihi: 14 Nisan 2024)
- Özer, H., Aydın, A., Utlı, S., Duman, T. (2022). Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 30-42.
- Özdayı, N. (2013). Eğitim Yöneticilerinin Demokrasi ve Hoşgörü Tutumları İle Liderlik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(10), 221-235.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2020). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Yazar, T., Özekinci, B., & Lala, Ö. (2017). Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Değerler Eğitimi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 245-269.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, D. K. (2007). İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Değerlere Göre Yönetim İle İlgili Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetim Dergisi*, 52(52), 639-664.